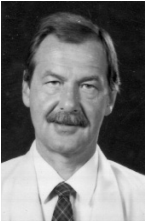

Volt egyszer egy ... Bányászati Aknamélyítő Vállalat

MARTÉNYI ÁRPÁD okl. bányamérnök, okl. bányaiipari gazdasági mérnök, vezető szakfőtanácsos
(Szénbányászati Szerkezetátalakítási Központ, Budapest)

A szerző röviden ismerteti a vállalat történetét, szakembereinek műszaki tevékenységét.

A Fővárosi Bíróság a 2001. július 5-én kelt 10.Fkp. 01-91-000766/346. sz. végzésében lezárta a Bányászati Aknamélyítő Vállalat felszámolását, a vállalatot jogutód nélkül megszüntette és utasította a Cégbíróságot, hogy a cégnyilvántartásból törölje.

Nézzük meg, milyen is volt és hogyan működött ez a vállalat?

A vállalat története

A Bányászati Aknamélyítő Vállalat (BAV) 1948-ban alakult meg Bányászati Mélyépítő Nemzeti Vállalat néven a Heinrich-Frölich és Klüpfel (HFK) cég államosításával. A német HFK cég 1907-ben telepedett meg Magyarországon és a bányaeépítésben mind kapacitás, mind szakértelem tekintetében versenytárs nélkül állt.

A BAV a HFK-t mindig is szakmai elődjének tekintette, így most a felszámolás befejezésével egy csaknem 100 éves – a felszámolás indulásakor 84, lezárásakor 94 éves – szakmakultúra szűnt meg hazánkban.

A múlt század elején a jelentős (az erdélyi szén és érc, a felvidéki érc és a kárpátaljai só) bányászattal rendelkező Magyarországon gyorsan megtalálta helyét a HFK cég. A trianoni sokk után azonban még nagyobb feladat várt rá, a csonka haza nyersanyag- és energiaellátása érdekében kellett hasznosítania a bányaeépítésben szerzett tapasztalatait. A 30-as évekre már kialakult egy különleges technológiákat alkalmazó, jól képzett és gyakorlott szakemberekkel rendelkező, az ország csaknem egész területén jelenlévő vállalat.

A második világháború után ez a szakembergárda már az állami vállalat keretében vett részt a – különösen a nagy szénbányászati – fejlesztésekben. Ekkor épültek többek között a balinkai, a várpalotai, a sárisápi és a komlói új bányák, majd az 50-es évek végén már elkezdődtek a bauxit és urán feltárások is, amelyekben a BAV oroszlánrész képviselt. Az újabb fellendülés a 70-es évek végén, a 80-as évek elején, sőt közepén következett be, amikor az állami nagyberuházások (uránfejlesztés, Recsk, Eocén és Liasz programok) kivitelezésében kapott kiemelt szerepet. Az átmeneti bányászati válságidőszakokat jól használta ki a szakember gárda, szaktudását alkalmazva piacot szerzett a mélyépítés, a közműépítés és a pincerekonstruációk területén. Ez az elméleti és gyakorlati tudás vált áruvá, amikor a vállalat külföldön (India, Csehszlovákia, NSZK, Kuvait, Szlovénia) is munkát vállalt.

A vállalat létszáma is a feladatoknak megfelelően változott: az általában 3.000-3.500 fő körüli létszám a csúcstól 1978-ban érte el 4.700 fővel. A budapesti központtal és több vidéki telephellyel (körzetek) működő vállalat 1990-ig nyereségesen gazdálkodott. Ekkor érte el a céget az általános gazdasági visszaesésből és a szénbányászat súlyos válsá-

gából eredő krízis. 1991. szeptemberében a vállalat felszámolást kért maga ellen, amelyet a Fővárosi Bíróság 1991. december 20-i hatállyal rendelt el és felszámolóul a Szénbányászati Szerkezetátalakítási Központot jelölte ki.

A felszámolás kezdetekor a vállalat adóssága 651,2 M Ft, a számbavett vagyona pedig 513,9 M Ft volt. Az állományi létszám 1.732 fő volt. Főbb telephelyei, mint körzeti központok Dorogon, Tatabányán, Halimbán, Pécsen és Kazincbarcikán voltak.

A vállalat átalakulása már a 80-as évek végén megkezdődött. Az 1988-ban elfogadott un. társasági törvény lehetőséget adott arra, hogy a kihasználatlan műszaki kapacitást és a felhalmozott szakmakultúrát a dolgozók vállalkozások keretében hasznosítsák. Még a felszámolás elindulása előtt alakultak az Alginit, a Stonex, a Ballon, az Aknaker, a BAV-TRANS, a BAVEX, a BAU-FA-KER és az AKNABAU nevű társaságok. Ezekben még a BAV is rendelkezett üzletrésszel, amely később, már a felszámolás folyamán privatizálásra került. Ezek a cégek nem csak nevükben, de tevékenységükben is továbbviszik azt a tudást és gyakorlatot, amely az állami nagyvállalat eredményes működését jelentette.

A felszámolási koncepciónak megfelelően a vállalat a termelési tevékenységét fokozatosan megszüntette, illetve a már működő, részben vállalati tulajdonú vállalkozásokba kivitte, vagyonát (épületek, gépek, eszközök, anyagok, üzletrészek stb.) értékesítette és ebből a hitelezőket a törvénynek megfelelően – bírósági döntés alapján – kifizette. A felszámolási folyamat azért húzódott csaknem tíz évig, mert a követelések behajtása nehezen ment, igen sok peres ügyet kellett tisztázni és lezárni, a járadékokat megváltani, és a sok esetben speciális vagyontárgyak eladása is időigényes volt.

Néhány érdekesebb adat a vállalat működéséből

Az 1. ábra az 1948-1992 közti létszámváltozásokat mutatja

A vállalat vezetői 1948 és 1992 között

Igazgatók:

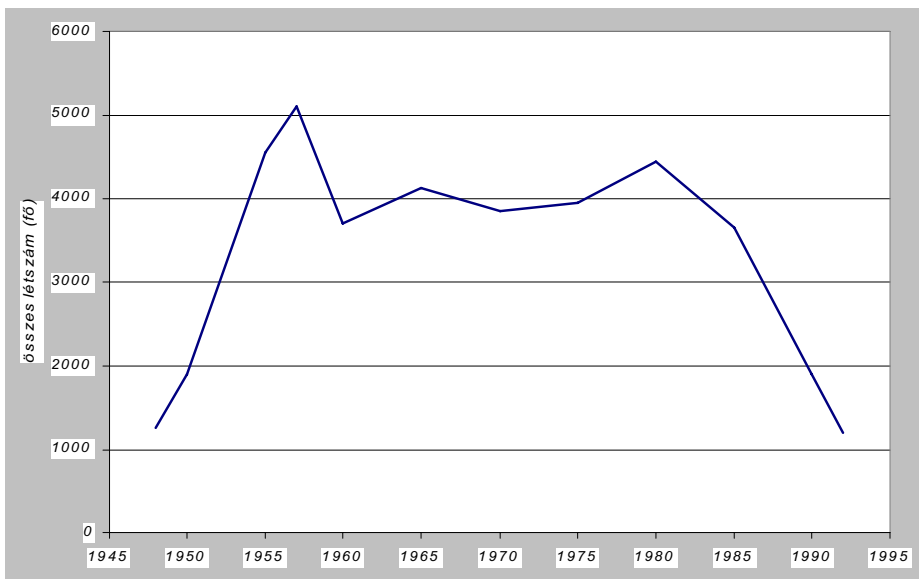
Dimoni Rezső	1948-1949
Petik Kálmán	1949-1952
Honti Ferenc	1953-1963
Szennai István	1964
Honti Ferenc	1965-1974
Kerekes Jenő	1974-1987
Tóth Árpád	1988-1992
	(vezérig.)

Műszaki igazgatók:

Krausz Sándor	1949-1956
Serafin Aurél	1957-1970
Dr. Kassai Ferenc	1970-1983
Tóth Árpád	1983-1988
Kárpát Csaba	1988-1990
	(vezérig.h.)

A Bányászati Aknamélyítő Vállalat bányaeépítési tevékenysége

Időszak	Függőleges akna		Lejtős akna		Vakakna	
	db	m	db	m	db	m
1948-1949	6	1 093	–	–	–	–
1950-1959	99	19 152	32	7 835	14	1 204
1960-1969	54	10 449	14	3 146	19	1 615
1970-1979	22	7 913	6	1 860	6	1 339
1980-1989	22	5 921	13	5 166	4	340
<i>Összesen:</i>	<i>203</i>	<i>4 4528</i>	<i>65</i>	<i>18 007</i>	<i>43</i>	<i>4 498</i>

I. ábra A létszám alakulása 1948-1992 között

A Bányászati Aknamélyítő Vállalat néhány kiemelt munkája

Függőleges aknák építése

Dorog X. akna	1946	Nyirád, XIII.	1963-68
Várpalota S-II.	1950-52	Gyöngyösoroszi	1965
Sárisáp XIX.	1951-54	Oroszlány XXII.	1965
Komló, Zobák (2 db)	1952-57	Recsk, száll. akna	1970-76
Tatabánya, XV.	1953-55	Komló	1974-76
Pécs, István-II.	1954-57	Recsk, légakna	1974-79
Kincsesbánya II.	1956-58	Balinka, légakna	1976-79
Oroszlány, XXI.	1957-58	Pécs, István-III.	1984-85
Komló, Béta	1959	Fenyőfő, vízakna	1987-88
Szászvár, Béke	1960-63	Balinka, peremi légakna	1988-91

Lejtős aknák építése

Oroszlány, XIX.	1949-51	Balinka III.	1978-83
Balinka (2 db)	1950-54	Fenyőfő	1983
Feketevölgy (2 db)	1953-57	Tatabánya, XV/a	1984
Ajka, Jókai (2 db)	1956-59	Kányás	1985-87

Vákakna-hajtás

Szászvár (2 db)	1951-52	Pécs, Széchenyi (4 db)	1958-63
Gyöngyösoroszi	1953-54	Pécs, Urán I. ü.	1961
Nagymányok	1953-55	Pécs, Urán 16/25.	1969-72
Rudabánya	1956-58	Pécs, Urán, Centrál	1986-88

Alagutak építése:

- közúti alagút, Pécs, 1985
- közmű alagút, Bp. Gellérthegy 1966

- Alagutak felújítása:* - közúti alagút, Bp. Budai vár, 1973
 - vasúti alagút: Bp. Déli pu. 1978
 Piliscsaba 1980
 Abaliget 1986-87
 Zirc-Porva 1989
- Barlangok feltárása, kiépítése:* – Bp. Szemlőhegy, 1975-77
 – Aggtelek 1973, 1986

Kiemelkedő tevékenysége volt a vállalatnak a pincés városokban a városmentési munkák (Ilyenek voltak: Bp. Budafok és Kőbánya, Eger, Pécs, Siklós, Szekszárd, Nagymaros, Szentendre, Sátoraljaújhely), a *közműépítés* terén a közmúalagutak sajtólása és MOBA aknák süllyesztése, mélyépítésben *támfalak* építése és műemlékek mentése.

A Bányászati Aknamélyítő Vállalat történetével, működésével foglalkozó írott anyagok:

A Bányászati Aknamélyítő Vállalat jubileumi évkönyve, 1948-1973

Szerkesztette: *Serafin Aurél* Bp. 1973

A Bányászati Aknamélyítő Vállalat évkönyve 1973-1993

Szerkesztette: *Benke I. – Gönczi J. – Stancz V. – Tóth Á.* Bp. 1994

A magyar bányászat ezredéves története (szerk.: Benke I.)

II. kötet, 736-744. o. Bányászati mélyépítés

Bányászati és Kohászati Lapok, Bányászat 1958-1988 közötti évfolyamai: 32 cikk a vállalat történetéről és tevékenységéről.

Búcsúszó

Bányászati Aknamélyítő Vállalat tehát a Fővárosi Bíróság 2001. július 5-én kelt végzésével megszűnt. A társadalom – különösen a bányásztársadalom – azonban remélhetőleg jó emlékezetében tartja meg a céget és azt a tevékenységet, amely kiszolgált és segítette a hazai bányászatot, az a sok különleges, még ha nem is örökéletű műtárgy. Ezen emlékezethozzájárulnak azok az évkönyvek, emlékkönyvek, folyóirati cikkek és szakmai ismertetőik is, amelyeket a vállalat nagy szaktudással és gyakorlattal rendelkező egykori munkatársai hagynak az utókorra.

Itt mondunk köszönetet *Gönczi János* okl. bányagépészmérnök kollegának e cikk összeállításában nyújtott segítségéért.

MARTÉNYI ÁRPÁD 1966-ban bányamérnöki, majd 1973-ban bányaiipari gazdasági mérnöki oklevelet szerzett Miskolcon. 1966-1973-ig a DCM váci kőbányájában üzemvezető, 1978-1983-ig az Országos Érc és Ásványbányáknál osztályvezető, ill. területi főmérnök volt. 1988-1991-ig a Bányászati Aknamélyítő Vállalatnál dolgozott, Budapesten, Dorogon és Kuvaitban. 1991-től a Szénbányászati Szerkezetátalakítási Központ szakfőtanácsosa. Bányászati szaktervezői, szakértői tevékenységet is folytat, 1992-1998 között az ENSZ-EGB szénbányászati referense volt.